

Ders Kitabı Değerlendirmek için Dereceli Puanlama Anahtarı

Konuya Giriş	0 puan	1 puan	2 puan
Günlük Hayatla İlişkilendirebilme	Konuya girişte günlük hayatla ilişkilendirmeye yönelik örneklendirme yapılmamıştır.	Konuya girişte günlük hayatla ilişkilendirmeye yönelik örneklendirme yapılmış ancak örneğe yönelik detaylı açıklama verilmemiştir.	Konuya girişte günlük hayatla ilişkilendirmeye yönelik örneklendirme yapılmış ve örneğe yönelik detaylı açıklamalara yer verilmiştir.
Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluk	Konuya girişte verilen örnekler/hazırlık soruları öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun değildir.	Konuya girişte verilen örnekler/hazırlık soruları öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine kısmen uygundur.	Konuya girişte verilen örnekler/hazırlık soruları öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygundur.
Hazırlık Sorularının Açık ve Anlaşılır Olması	Hazırlık sorularının tamamı açık ve anlaşılır değildir.	Hazırlık soruları açık ve anlaşılır olmasına rağmen bir veya birden fazla belirsiz/karışık ifade yer almaktadır.	Hazırlık sorularının tamamı açık ve anlaşılırdır.
Merak Uyandırmak, Dikkat Çekicilik	Merak uyandırmaya veya dikkat çekmeye yönelik soru/örneklendirme bulunmamaktadır.	Merak uyandırmaya veya dikkat çekmeye yönelik sadece bir tane soru/örneklendirmeye yer verilmiştir.	Merak uyandırmaya veya dikkat çekmeye yönelik birden fazla soru/örneklendirmeye yer verilmiştir.
Motivasyon	Öğrencileri motive edici örneklere/sorulara/ifadelere yer verilmemiştir.	Öğrencileri motive etmeye yönelik sadece bir tane örneğe/soruya/ifadeye yer verilmiştir.	Öğrencileri motive etmeye yönelik birden fazla örneklere/sorulara/ifadelere yer verilmiştir.
Araştırma ve İnceleme Yapmaya Teşvik Edicilik	Araştırma ve incelemeye yönelik herhangi bir öğeye/örneğe/ödeve yer verilmemiştir.	Araştırma ve incelemeye yönelik sadece bir tane öğeye/örneğe/ödeve yer verilmiştir.	Araştırma ve incelemeye yönelik birden fazla öğeye/örneğe/ödeve yer verilmiştir.
Keşfetmeye Yönlendirme	Öğrencileri keşfetmeye yönlendirici örneklere/sorulara/ifadelere yer verilmemiştir.	Öğrencileri keşfetmeye yönlendirici sadece bir tane örneğe/soruya/ifadeye yer verilmemiştir.	Öğrencileri keşfetmeye yönlendirici yönelik birden fazla örneklere/sorulara/ifadelere yer verilmiştir.
Ön Bilgileri Harekete Geçirme	Öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirici ifadelerle yer verilmemiştir.	Öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirici örnek(ler)e/soru(lar)a/ifade(ler)e yer verilmiş ancak ön bilgileri nasıl harekete geçireceğine yönelik basamaklar açıkça ifade edilmemiştir.	Öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirici örnek(ler)e/soru(lar)a/ifade(ler)e yer verilmiş ve ön bilgileri nasıl harekete geçireceğine yönelik basamaklar açıkça ifade edilmiştir.

Ölçme ve Değerlendirme	0 Puan	1 Puan	2 Puan
Farklı Çeşitte Soru Tiplerinin Varlığı (Doğru-Yanlış, Çoktan Seçmeli, Açık Uçlu Sorular vb.)	Farklı çeşitte soru tipi yer verilmemiştir.	İki/Üç çeşit soru çeşidine yer verilmiştir.	Üçten fazla soru çeşidine yer verilmiştir.
Alternatif Ölçme Değerlendirme Yöntemlerinin Varlığı (Performans Değerlendirmesi, Proje Ödevi, Grup Değerlendirmesi, Akran Değerlendirmesi)	Alternatif ölçme değerlendirme yöntemine yer verilmemiştir.	Tek bir tip alternatif ölçme değerlendirme yöntemine yer verilmiştir.	İki ya da daha fazla alternatif ölçme değerlendirme yöntemine yer verilmiştir.

Soru Köklerinin Anlaşılabilirliği	Soruların kurgusu, soru kökü ve öncülleri açık ve anlaşılır değildir.	Soruların kurgusu, soru kökü ve öncüllerinden birinde açık ve anlaşılır olmayan unsur vardır.	Soruların kurgusu, soru kökü ve öncüllerinin tamamı açık ve anlaşılırdır.
Ölçme-Değerlendirme Bölüm Yönergelerinin Anlaşılabilirliği	Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin başında bulunan yönergeler açık ve anlaşılır değildir.	Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin başında bulunan yönergelerin bazıları açık ve anlaşılır değildir.	Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin başında bulunan yönergeler açık ve anlaşılır şeklindedir.
Sorularda Yer Alan Olumsuz İfadelerin Vurgulanması (Altı Çizili, Kalın, İtalik Vb.)	Sorularda yer alan olumsuz ifadelerin hiçbiri vurgulanmamıştır.	Sorularda yer alan olumsuz ifadelerin bazıları vurgulanmamıştır.	Sorularda yer alan olumsuz ifadelerin tamamı vurgulanmıştır.
Kısa Cevaplı Soru-Yönerge Uyumu	Kısa cevaplı sorularda önemli bilgiyi yoklama, kaynaktan olduğu gibi aktarmama ve ipucuna yer vermeme unsurlarının hiçbiri yerine getirilmemiştir.	Kısa cevaplı sorularda önemli bilgiyi yoklama, kaynaktan olduğu gibi aktarmama ve ipucuna yer vermeme unsurlarının biri ya da ikisi yerine getirilmemiştir.	Kısa cevaplı sorularda önemli bilgiyi yoklama, kaynaktan olduğu gibi aktarmama ve ipucuna yer vermeme unsurlarının tamamı yerine getirilmiştir.
Açık Uçlu Soru - Kazanım İlişkisi	Açık uçlu soruların hiçbiri ölçülecek kazanımın kapsamına uygun şekilde sınırlandırılmamıştır.	Açık uçlu soruların bazıları ölçülecek kazanımın kapsamına uygun şekilde sınırlandırılmamıştır.	Açık uçlu soruların tamamı ölçülecek kazanımın kapsamına uygun şekilde sınırlandırılmıştır.
Doğru-Yanlış Soru-Yönerge Uyumu	Doğru-yanlış sorularında; belirsizlik içermeme, olumsuz ifade içermeme ve tek bir özelliği ölçme unsurlarının hiçbiri yerine getirilmemiştir.	Doğru-yanlış sorularında; belirsizlik içermeme, olumsuz ifade içermeme ve tek bir özelliği ölçme unsurlarının biri ya da ikisi yerine getirilmemiştir.	Doğru-yanlış sorularında; belirsizlik içermeme, olumsuz ifade içermeme ve tek bir özelliği ölçme unsurlarının tamamı yerine getirilmiştir.
Eşleştirmeli Soru-Yönerge Uyumu	Eşleştirmeli sorularda; cevapların sorulardan fazla olması ve soru ile cevapların aynı sayfada yer verilmesi unsurlarının hiçbiri yerine getirilmemiştir.	Eşleştirmeli sorularda; cevapların sorulardan fazla olması ve soru ile cevapların aynı sayfada yer verilmesi unsurlarının birisi yerine getirilmemiştir.	Eşleştirmeli sorularda; cevapların sorulardan fazla olması ve soru ile cevapların aynı sayfada yer verilmesi unsurlarının tamamı yerine getirilmiştir.
Çoktan Seçmeli Soru-Yönerge Uyumu	Çoktan seçmeli sorularda; anlaşılır olma, benzer yapıda seçenekler içermeme ve seçeneklerde çelişkili ifadeye yer vermeme unsurlarından hiçbiri yerine getirilmemiştir.	Çoktan seçmeli sorularda; anlaşılır olma, benzer yapıda seçenekler içermeme ve seçeneklerde çelişkili ifadeye yer vermeme unsurlarından biri ya da ikisi yerine getirilmemiştir.	Çoktan seçmeli sorularda; anlaşılır olma, benzer yapıda seçenekler içermeme ve seçeneklerde çelişkili ifadeye yer vermeme unsurlarının tamamı yerine getirilmiştir.
Cevap Anahtarının Varlığı	Cevap anahtarına yer verilmemiştir.	Cevap anahtarında yer alan bazı cevaplar yanlış verilmiştir.	Cevap anahtarı doğru ve eksiksiz bir şekilde verilmiştir.
Öğrenci Seviyesine Uygunluk	Ölçme ve değerlendirme sorularının yarısından fazlası öğrenci seviyesine uygun şekilde hazırlanmamıştır.	Ölçme ve değerlendirme sorularının yarıya yakını öğrenci seviyesine uygun şekilde hazırlanmamıştır.	Ölçme ve değerlendirme sorularının tamamı öğrenci seviyesine uygun şekilde hazırlanmıştır.
Kazanımlara Uygunluk (Kazanım Seviyesi)	Ölçme ve değerlendirme sorularının yarısından fazlası kazanım seviyesine uygun şekilde hazırlanmamıştır.	Ölçme ve değerlendirme sorularının yarıya yakını kazanım seviyesine uygun şekilde hazırlanmamıştır.	Ölçme ve değerlendirme sorularının tamamı kazanım seviyesine uygun şekilde hazırlanmıştır.
Ünite Öğrenme Çıktılarına Uygunluk (Tüm Üniteye Verilen Konuları İçermesi)	Ölçme ve değerlendirmede yer alan sorular öğrenme çıktılarından hiçbirini ölçmeye yönelik değildir.	Ölçme ve değerlendirmede yer alan sorular öğrenme çıktılarından yarıya yakını ölçmeye yönelik değildir.	Ölçme ve değerlendirmede bütün öğrenme çıktılarına ölçen sorulara yer verilmiştir.

Bilimsel İçerik	0 Puan	1 Puan	2 Puan
Güncellik	Bölümde yer alan içerikler güncel değildir.	Bölümde güncel olmayan bazı öğeler bulunmaktadır.	Bölümde yer alan içerikler günceldir.
İlgi Çekicilik	Bölümde yer alan içeriklerde öğrencinin ilgisini çekici herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Bölümde yer alan içeriklerde öğrencinin ilgisini çekmeyen bazı öğeler bulunmaktadır.	Bölümde yer alan içeriklerin tamamı öğrencinin ilgisini çekici niteliktedir.
Anlaşılabilirlik	İçerikte anlam belirsizlikleri vardır.	Anlam belirsizlikleri Olmamasına rağmen öğrenci tek başına içeriği okuduğunda kafasını karıştırabilecek unsurlar yer almaktadır.	İçerik sade, açık ve anlaşılabilir şekilde sunulmuştur.
Öğrenci Seviyesine Uygunluk	Bölümlerde yer alan kavramlar öğrenci seviyesine uygun verilmemiştir.	Bölümlerde yer alan kavramlardan bazıları öğrenci seviyesine uygun değildir.	Bölümlerde yer alan kavramların hepsi öğrenci seviyesine uygundur.
Araştırma-Sorgulamaya Yönelik Olma	Bölümde yer alan içeriklerde öğrenciyi araştırma-sorgulamaya yönlendiren herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Bölümde yer alan içeriklerde öğrenciyi araştırma-sorgulamaya yönlendiren unsurlar bulunmasına rağmen bazı noktalarda öğrenciyi ezberletmektedir.	Bölümde yer alan içeriklerin tamamı öğrenciyi araştırmasorgulamaya yönlendirmektedir.
Bilimsel Geçerlik/Hata (Bilimsel Bilgi, Teori, Teknik, Yöntem, Terim, Birim, Sembol Vb.)	İçerikte çok fazla bilimsel geçerliği/hatası olmayan unsurlar yer almaktadır.	İçerikte az sayıda bilimsel geçerliği/hatası olan unsurlara rastlanmaktadır.	İçerikte bilimsel geçerliği/hatası olmayan herhangi bir unsur yoktur.
Kavram Yanılgısı	İçerikte kavram yanılgısı oluşturabilecek pek çok ifade yer almaktadır.	İçerikte kavram yanılgısı oluşturabilecek az sayıda ifade yer almaktadır.	İçerikte kavram yanılgısı oluşturabilecek herhangi bir ifadeye rastlanmamaktadır.
İlişkilendirme (Günlük Hayatla, Farklı Disiplinlerle, Farklı Kavramlarla)	İçerikte yer alan ifadelerde herhangi bir ilişkilendirme unsuru yoktur.	İçerikte yer alan ifadelerde az sayıda ilişkilendirme unsurlarına yer verilmiştir.	İçerikte yer alan ifadelerde sık sık ilişkilendirme unsurlarına yer verilmiştir.

Dil ve Anlatım	0 Puan	1 Puan	2 Puan
Öğrenci Seviyesine Uygunluk (Cümle Uzunluğu, Söz Varlığı, İfade Tarzı, Terminoloji, Yabancı Sözcük Vb.)	Bölümün dil ve anlatımı öğrenci seviyesine uygun bir şekilde verilmemiştir.	Bölümün dil ve anlatımında öğrenci seviyesine uygun olmayan unsurlar yer almaktadır.	Bölümün dil ve anlatımı öğrenci seviyesine uygun bir şekilde verilmiştir.
Kullanılan Dilin Yapısı (Sade, Açık, Anlaşılır Vb.)	Bölümün dil yapısı sade, açık ve anlaşılır değildir.	Bölümün dil yapısı genel olarak sade, açık ve anlaşılır şeklindedir.	Bölümün tamamında sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.
İmlâ (Özel İsim, Terim, Simge, Birim, Noktalama İşareti Vb.)	Bölümde anlamı/ifadeyi/simge vb. bozan imlâ hataları bulunmaktadır.	Bölümde anlamı/ifadeyi/simge vb. bozmayan imlâ hataları bulunmaktadır.	Bölümde herhangi bir imlâ hatası bulunmamaktadır.
Anlatım Bozukluğu	Bölümde bütünlüğü bozacak pek çok anlatım bozukluğu bulunmaktadır.	Bölümde bütünlüğü bozmayan, bazı anlatım bozuklukları bulunmaktadır.	Bölümde herhangi bir anlatım bozukluğu bulunmamaktadır.
Özel İsimler ve Kısaltmalar	Özel isimlerin okunuşu ve kısaltmaların açılımı verilmemiştir.	Bölümde bazı özel isimlerin okunuşları ve kısaltmaların açılımında verilmeyen ifadeler vardır.	Özel isimlerin okunuşu ve kısaltmaların açılımı verilmiştir.

Görsel Tasarım	0 Puan	1 Puan	2 Puan
Konu ile İlgili Şekillerin Dikkat Çekiciliği (Renk, Büyüklük, Konum Vb.)	Bölümde yer alan şekiller rutin, sıradan olmayan, öğrencinin ilgisini çekmeyecek özelliklerde hazırlanmıştır.	Bölümde yer alan şekillerden ilgi çekicilik özelliklerini sağlayanların yanında sıradan ve rutin şekillere de yer verilmiştir.	Bölümde yer alan şekillerin tamamı öğrencinin dikkatini çekecek şekilde hazırlanmıştır.
Görsel Öğelerin Bölümün Amacına Uygunluğu	Bölümde yer alan görsel öğeler, amaçlara hizmet etmemektedir. Konu bağlamı dışında gereksiz öğelere yer verilmiştir.	Bölümde yer alan bazı görsel öğeler amacına uygun olmasına rağmen konudan uzak kalmıştır.	Bölümde yer alan görsel öğelerin tamamı ilgili konunun amaçlarına uygun olarak verilmiş; gereksiz, konu ile ilgisi olmayan öğelere yer verilmemiştir.
Görsel Öğelerin Öğrenci Seviyesine Uygunluğu (Şekil/Grafik/Tablolar, Resimler, Yazı Boyutu, Satır Aralığı Vb.)	Bölümde yer alan görsel öğeler, öğrenci seviyesine uygun değildir.	Bölümde yer alan görsel öğelerin bazıları öğrenci seviyesine uygun değildir.	Bölümde yer alan görsel öğelerin tamamı öğrenci seviyesine uygun olarak verilmiştir.
Görsel Öğelerin Güncelliği	Bölümde, güncel olmayan, eski, alışlagelmiş görsel öğeler kullanılmıştır.	Bölümde yer alan görsel öğeler genellikle güncel olmakla birlikte bazı eski ve alışlagelmiş görsel öğelere de yer verilmiştir.	Bölümde, farklı örneklerden seçilmiş güncel görsel öğelere yer verilmiştir.
Sayfa Tasarımı (Renk, Yazı Tipi, Yerleşim, Netlik, Uyum Vb.)	Bölüm birbiriyle uyumlu olmayan renk, yazı tipi, yerleşim, şekil/resim netliği, uyum vb. şekilde iyi düzenlenmemiş sayfa tasarımına sahiptir.	Bölüm, renk, yazı tipi, yerleşim, şekil/resim netliği, uyum vb. unsurların biri ya da ikisine uygun olmayan bir sayfa tasarımına sahiptir.	Bölüm, renk, yazı tipi, yerleşim, şekil/resim netliği, uyum vb. unsurların tamamına uygun bir sayfa tasarımıyla hazırlanmıştır.

Kaynak: Bülbül, S. & Bülbül, B. Ö. (2021). Ortaokul Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi: Bir Dereceli Puanlama Anahtarı Geliştirme Çalışması. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty), 2021; 18(1)882-911. doi:10.33711/yyuefd.938727 <http://efdergi.yyu.edu.tr>